

EEN BEKNOPTE GESCHIEDENIS VAN DE CONGREGATIE VAN DE BROEDERS VAN ONZE-LIEVE-VROUW VAN LOURDES

1830-2005

BR. ANTOINE RUTTENBERG

VOORWOORD

Naar aanleiding van het 175-jarig bestaan van de congregatie (25 november 2005) schreef Br. Antoine Ruttenberg een nieuw beknopt overzicht van de geschiedenis van de congregatie.

De congregatie van de Broeders van Onze-Lieve-Vrouw heeft, in het spoor van haar stichter Stefaan Modest Glorieux, liefdadige activiteiten ontplooid onder andere op de terreinen van onderwijs, verpleging en bijzondere jeugdzorg. De broeders hebben zich in verschillende landen wereldwijd gevestigd als missionarissen. Naast hun zendingswerk hoopten zij daar eveneens mensen warm te maken om te kiezen voor het congregationele leven.

Anno 2006 loopt de toekomst van de congregatie op twee sporen, met name afbouw en opbouw. Br. August Lauwerysen geeft afsluitend de krachtlijnen hiervan weer samen met het "profiel van een broeder van Glorieux".

Met de uitgave van deze beknopte geschiedenis wil de commissie verleden, heden en toekomst, 175 jaar en meer, volgens de inzichten van de respectievelijke auteurs, aan de geïnteresseerde lezer aanbieden.

de commissie

mei 2006

OORSPRONG IN BELGIË

Het begint op 25 november 1830 in Ronse.

In de maanden daarvóór was de jonge onderpastoor Etienne Glorieux in overleg getreden met zijn bisschop, Mgr. Van de Velde van Gent: heeft Mgr. geen broeders en zusters voor het vele werk ten behoeve van de allerarmsten dat Glorieux heeft opgezet? De bisschop heeft ze niet, hij raadt de priester aan een congregatie te stichten. De brief waarbij Glorieux benoemd wordt tot stichter en directeur van de Congregatie van de Broeders van Goede werken is gedateerd 25 november 1830.

En toen kwamen ze, de kandidaat-broeders, soms geheel uit zichzelf, soms gestuurd door de bisschop, jonge mannen en ook wel oudere. De stichter ontdekte snel dat er heel wat vastzat aan het stichten van een congregatie. De mannen moesten gevormd worden in het geestelijk leven en er diende een Regel te worden opgesteld. Geen sinecure voor iemand wiens dagen van de heel vroege morgen tot diep in de nacht gevuld waren met werk en zorgen van allerlei aard. Hij stuurde zijn concept naar de bisschop die er nogal wat aan veranderde. Maar of deze vermoedde dat de jeugdige priester te hard van stapel liep, hij eindigde zijn brief als volgt: "mijn beste, wees voorzichtig en omzichtig en onderneem niets boven uw krachten. Niet het vele is goed, maar het goede is veel..."

De (voorlopig) definitieve Regel werd goedgekeurd op 27 juli 1835.

Op 19 en 20 augustus van dat jaar werd het werk van de congregatiestichting voltooid: op de eerste dag ontvingen zes broeders het kloosterkleed en daags daarna legden zij voor het eerst geloften af.

In de volgende jaren was er sprake van een stormachtige groei. Tussen 1836 en 1841 werden er maar liefst zeven huizen aangenomen: scholen, wees- en armenhuizen. Het aantal broeders nam eveneens gestadig toe, maar het heeft er toch veel van dat de aantallen beschikbare en noodzakelijke krachten niet met elkaar in evenwicht waren. Het gevolg was dat

de broeders boven hun krachten moesten werken, wat de verzorging van het geestelijk leven niet ten goede kwam. Glorieux was zeker een inspirerende figuur, maar hij moet zijn broeders in dit opzicht ook wat hebben overschat. Intussen had hij voor de vorming van zijn religieuzen - na veel moeilijkheden was in 1845 ook de Congregatie van de Zusters van Barmhartigheid gesticht - medewerkers gevraagd, mede omdat hij in 1842 pastoor van de St. Maartensparochie in Ronse was benoemd. Eén van die medewerkers, de priester Colle, had over tal van zaken andere, in de ogen van sommigen: betere ideeën dan Glorieux en deze raakte meer en meer buitenspel. In 1846 werd Colle zijn opvolger als algemeen bestuurder van de broeders en de zusters en kreeg Glorieux zijn ontslag als pastoor. Twee jaar later moest hij Ronse verlaten.

De periode 1846-1888 kan men in verschillende opzichten een lijdensgeschiedenis noemen. De congregatie stond via de "geestelijke vader", een priester van het bisdom, in feite onder bisschoppelijk bestuur.

De overste van het moederhuis te Ronse was "Vader-overste", maar zijn bevoegdheden waren miniem, vergeleken met die van de geestelijke bestuurders, onder wie er evenwel zijn geweest die de belangen van de congregatie van harte hebben gediend - maar wel op hun manier. Deze situatie heeft de congregatie wel broeders gekost - flinke mensen met initiatieven hadden het moeilijk.

In 1886 werd onder grote invloed van de geestelijke vader broeder Hilarius Van Brande tot algemeen overste gekozen (de vraag is zelfs of het woord "kiezen" hier wel ten volle op zijn plaats is). De geestelijke bestuurder had wel vertrouwen in de volgzzaamheid van zijn beschermeling. Daarin heeft hij zich wel enigszins vergist.

Vader Hilarius heeft het moederhuis verplaatst van Ronse naar Oostakker, waar de broeders een school hadden aangenomen; hij heeft bij die gelegenheid een nieuwe naam voorgesteld: Broeders van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes, ook al om met een schone lei te beginnen, nadat de congregatie in Ronse om verschillende redenen een minder goede naam had gekregen. Tenslotte wist hij in 1892 te bereiken dat de congregatie door de paus werd erkend en daarmee "van pauselijk recht" werd, waardoor de rechtstreekse band met het bisdom werd verbroken en de geestelijke bestuurder van het toneel verdween. Voortaan bestuurden de broeders zichzelf en de geschiedenis bewijst dat dit voor de bloei van het instituut bepaald niet nadelig is geweest.

In België vestigde de congregatie zich op verschillende plaatsen waarbij het hoofdaccent telkens lag op het verstrekken van onderwijs. Onmiddellijk na de overkomst naar Oostakker werd sterkt aangedrongen op een eigen onderwijzersopleiding die er in 1914 zou komen. In 1937 kreeg de opleiding een onderkomen in de nieuwe en opvallend moderne normaalschool. Sommigen kregen de kans om aan regentaat of universiteit verder te studeren. De broeders konden hiervoor terecht in Heverlee bij Leuven.

In de eerste helft van de 20ste eeuw kwamen broeders onder andere te Puurs, Hamme, Merchtem, Loppem, Burcht, Bornem, Lebbeke, Asse, Anderlecht, Heusden en Ledeborg onderwijs geven. Op verschillende plaatsen groeiden enkele klasjes in de loop der jaren uit tot heuse scholen met volledige leergangen, meestal lager onderwijs en soms ook lager secundair.

De verbetering van de opleiding, het vertrouwen dat de broeders genoten en de toenmalige maatschappelijke keuzes en voorkeuren lagen mee aan de basis van deze uitbreiding.

Vrij kort na de stichting van de congregatie meldden zich kandidaat-broeders uit Nederland. Dit kan enerzijds wat verbazing wekken vanwege het feit dat voor die tijd de stad Ronse, waar moederhuis en opleiding gevestigd waren, toch vrij ver weg lag en bovendien in een land dat zich zojuist min of meer van Nederland had losgevochten. Anderzijds waren er in Nederland nog weinig mogelijkheden voor jongemannen om in een actieve congregatie hun roeping te volgen. In ieder geval traden er rond 1840 kandidaten in, afkomstig uit Uden, Nijmegen, Eindhoven en nog andere plaatsen.

De indruk wordt gewekt dat Stichter Glorieux niet goed wist waar hij deze broeders in kon zetten; zo schrijft hij over "moeilijkheden met de taal". Een paar ondeugende knapen uit Delft zorgden voor een oplossing. De heren regenten van het katholiek weeshuis te Delft wisten met twee jongens geen raad en de directie van het huis, de z.g. "binnenvader" nog minder. De voorzitter had - hoe weten we niet - gehoord van het gesticht te Ronse en hij vroeg directeur Glorieux om de lastige jongens in zijn huis op te nemen. Glorieux willigde het verzoek in en deed in dezelfde brief het aanbod Nederlandse broeders te sturen om het weeshuis te leiden. Hoewel de regenten daar aanstonds wel voor voelden, duurde het nog maanden voor het zover was: twee broeders, binnen enkele weken gevolgd door nog twee, arriveerden op 29 juni 1844.

De weeshuisbestuurders in Den Haag, Rotterdam en Leiden hebben vermoedelijk van de Delftse collega's goede dingen over de broeders van Ronse gehoord. In de volgende jaren zien we hen in die huizen de opvoeding van de jongens en weldra ook de verzorging van oude mannen ter hand nemen. Nog later ook in Den Bosch.

Een verzoek van heel andere aard bereikte de leiding van de congregatie in 1853: wilden de broeders de verpleging op zich nemen van psychiatrische patiënten in het eeuwenoud gesticht "Reinier van Arkel" te 's-Hertogenbosch? Dit liefdewerk was de congregatie nog geheel vreemd. Toch zou de verpleging uitgroeien tot het werk dat in Nederland de broeders de grootste bekendheid zou geven, alleen al vanwege het getal dat daarin werkzaam was. Sinds 1870, resp. 1885 werkten de broeders ook in "Coudewater" te Rosmalen en in "Voorburg" te Vught. Maar overal was men "in dienst" en hoewel in het algemeen de relatie met de besturen niet slecht was, bestond er in de congregatie ook de neiging te laten zien wat men er in volledige zelfstandigheid van terecht zou brengen. Dit leidde tot de stichting van "Huize Overdonk" te Dongen, een tehuis voor zowel tijdelijk als langdurig verblijf van mannen met een handicap, dat laatste in de ruimste zin.

Toen in 1910 de congregatie terwille van een betere bestuurbaarheid in provincies werd verdeeld, vestigde zich in "Overdonk" het bestuur over de Nederlandse huizen en sindsdien sprak men in Nederland van de Broeders van Dongen.

Maar "Overdonk" was geen echte psychiatrische inrichting en de wens van een aantal broeder-verplegers was: bestuur én leiding van een eigen instituut.

De weg daarheen was lang en moeizaam, maar in 1929 werd een begin gemaakt met de St.-Willibrordusstichting te Heiloo, een psychiatrisch centrum dat in de "grote" tijd 7 à 800 patiënten telde en waar ruim honderd broeders werkten. "Heiloo" wist psychiaters van naam aan te trekken en zo is daar door artsen en verpleegkundigen heel wat pionierswerk verricht.

Het kon daarbij een onvermoede kant opgaan, zoals uit het volgende blijkt. Op verzoek van de regering werden in Heiloo ook psychopaten verpleegd en soms waren daar nog jonge knapen onder.

Enkele broeders namen het initiatief tot een andere behandeling van deze jongens en zo kwam, eerst te Heemstede, later in Doorn, het observatiehuis "Beukenrode" tot stand, waar gepoogd werd uit te vinden waarom kinderen al jong tot crimineel gedrag kwamen en wat gedaan kon worden om het kwaad te keren.

En dan het onderwijs, vanaf het begin voor de broeders in België een vertrouwd handwerk, in Nederland relatief laat gestart. Dit kwam omdat de regelgeving op dit terrein in Nederland heel wat strakker was dan in België en het bestuur van de congregatie vreesde dat de eisen nog zouden worden opgevoerd, waarbij nog kwam dat het bijzonder onderwijs het vrijwel zonder overheidssubsidie moest stellen. Anderzijds werd ook goed begrepen dat via eigen scholen bekendheid aan de congregatie werd gegeven. Wilde het werk in Nederland doorgaan, dan moest er in Nederland geworven worden. In 1896 vestigden zich in Dongen op het terrein van "Overdonk" enkele broeders en Nederlandse jongens (aspirant-broeders) en werd een begin gemaakt met een onderwijzersopleiding die zou uitgroeien tot een kweekschool. Zodra er

broeders-onderwijzers waren, werden er scholen gesticht of overgenomen: in Dongen, Rotterdam, Vught, Valkenswaard, Moergestel, Geldrop.

Na de Tweede Wereldoorlog kwam er ook aandacht voor speciaal onderwijs: Emmen (l.t.s.) en Groesbeek (l.t.s. en b.l.o.) en voor onderwijs in achterstandssituaties (Nijmegen).

Dit overzicht is niet volledig. Zo verdienen enkele werken vermelding die, voor de tijd waarin ze werden aangenomen, zeker onconventioneel waren, zoals de leiding van werklozenkampen in de jaren '30, en iets later, de huisvesting van daklozen te Utrecht. En nu is er nog Vessem: Huize Kafarnaüm, met mogelijkheden tot vergaderen en bezinning, annex de Jacobushoeve, een kringloopmagazijn. Op beide plekken zien we een grote inzet van vrijwilligers.

Hierboven was sprake van een reeks instellingen, ooit door de broeders begonnen of overgenomen. Vandaag zien we daar vrijwel nergens meer een broeder aan het werk. Maar het gaat gelukkig wel door: professionals én vrijwilligers wijden zich aan het goede werk. En de broeders zelf?

Zij doen hun best in de geest van Glorieux dienstbaar te blijven aan de naaste. De omstandigheden maken dat dit nu, in tegenstelling tot vroeger, eerder gebeurt in het klein dan in het groot. Maar het gebeurt gelukkig wel.

NAAR VERRE LANDEN: DE UITBREIDING VAN DE CONGREGATIE BUITEN BELGIË EN NEDERLAND

In het jaar 1864 ondernamen enkele broeders van Goede Werken vanuit Ronse de lange reis naar de Nieuwe Wereld. Doel van de tocht: Troyes, 200 km. ten westen van Boston. Ze zullen het als een groot avontuur hebben ervaren; voor Europa waren de "States" nog niet het land van de onbegrensde mogelijkheden, eerder het oord van "landverhuizers" en gelukzoekers, een land dat zich naar het westen steeds maar uitbreidde en waar zich in het bewuste jaar 1864 een burgeroorlog afspeelde tussen de noordelijke en de zuidelijke staten vanwege de afschaffing van de slavernij.

Een groot avontuur dus; het doel waarmee de broeders naar Troyes kwamen, was echter uiterst prozaïsch: koken en poetsen in een seminarie. Deze bestemming was geheel buiten de broeders om geregeld.

De seminarieleiding had de bisschop van Gent om broeders gevraagd en aangezien toen in de congregatie nog de dienst werd uitgemaakt door de vertegenwoordiger van de bisschop, de "geestelijke vader", zat er weinig anders op dan gehoorzaam te gaan, ook al wist men goed dat stichter Glorieux zijn broeders voor andere zaken had bedoeld.

Hier volgt een beknopt overzicht van de uitbreiding van de congregatie buiten België en Nederland. We willen daarbij ook aandacht geven aan de motieven waarom bepaalde werken werden begonnen of overgenomen.

Vrijwel alle z.g. actieve congregaties hebben de vleugels uitgeslagen buiten het eigen land. Geloofsverkondiging door het vóórleven van het evangelie: het lenigen van materiële en geestelijke noden, is daarbij zeker het voornaamste motief geweest. Daarbij kwamen ook redenen van, zo men wil, meer wereldse makelij. "Missiewerk" bood mensen met wat meer dan gewone ondernemingsgeest de kans tot pionieren, voor sommigen een noodzaak om goed te functioneren. Dan: bij voornemens voor nieuwe vestigingen werd vrijwel altijd overwogen of er daarginds kansen zouden zijn op roepingen tot het broederleven. En tenslotte was men er terecht van overtuigd dat het "ook-missiecongregatie-zijn" de aan-trekkingskracht op jeugdige aspiranten zou verhogen.

Terug naar het Amerikaanse avontuur. Dat is verder snel verteld. In totaal zijn er negen vestigingen geweest, de meeste door allerlei oorzaken van korte duur. Het langst hield het uit een huis met scholen in Seattle, aan de westkust. In 1935 werd een laatste poging ondernomen in Albuquerque, waar een vakschool met internaat tot stand kwam. Concurrentie van een (goedkope) staatschool in de buurt was één van de oorzaken dat ook hier na een paar jaar tot opheffing moest worden overgegaan.

Rond 1920 werd het ernst met de aanvragen om in verre landen te gaan werken, maar er waren aarzelingen en het zou wel een wonder zijn als de Amerikaanse ervaringen daar niets mee te maken hebben gehad.

Een audiëntie van de algemene overste, Vader Amedée, bij Paus Pius XI, de paus van de missiën, maakte de geesten rijp en nu volgden er officiële besluiten. Zeven broeders vertrokken op 1 juni 1926 vanuit Dongen naar wat toen nog Nederlands-Indië heette, ter overname van een weeshuis met scholen te Buitenzorg (Bogor). Het was het begin van wat

we tot vandaag een bloeiende onderneming mogen noemen. Vestigingen met een breed aanbod van opvoeding, onderwijs en verpleging elders op Java, Banka en Sumatra volgden. Intussen eiste de Japanse bezetting haar tol: zeven broeders verloren als gevolg van ontberingen in gevangenschap het leven, een achtste stierf op de thuisreis. Nadat Nederlands-Indië Indonesië was geworden ging de ontwikkeling in versterkte mate verder.

In 1929 vertrokken vier Belgische broeders naar Kisantu in (Belgisch) Congo. Ook hier was jarenlang sprake van bloei op verschillende terreinen. Een bijzondere figuur was hier broeder René Van der Meersch, bouwer van kerken, kloosters en scholen. De Tweede Wereldoorlog ging aan Congo voorbij, maar het dekolonisatieproces niet. Jarenlang was het onrustig en aan die onrust en de onmogelijkheid tot vruchtbaar werken ging de gezamenlijke arbeid van de broeders ten onder.

Nog vóór de Tweede Wereldoorlog was er sprake van een vestiging op Curaçao. Aangeboden werden een psychiatrische inrichting en een instituut voor heropvoeding van ontspoorde jongens. De oorlog zorgde voor veel oponthoud en daarna verliep het overleg, met name met het bestuur van het eiland, stroef. Tenslotte begonnen de broeders in 1949 met het werk in het Gouvernementsopvoedingsgesticht, weldra gevolgd door de overname van een aantal scholen (gesticht door de Fraters van Tilburg) en de zorg voor bejaarde mannen.

Weer heel anders waren de omstandigheden rond de start in Canada, begin jaren '50. Met name de toenmalige algemene overste, Vader Denijs, vreesde dat de congregatie in Europa haar einde zou vinden als gevolg van een mogelijk communistische overheersing. Het was volop Koude Oorlog en hij was stellig de enige niet die de mogelijkheid daarvan onder ogen zag.

En daarom: een nieuw begin, ver weg, dáár waar geen gevaar te duchten was. Waarom Canada en juist West-Canada? Mannelijke religieuzen waren er tamelijk onbekend, dat zou wellicht roepingen kunnen opleveren; anderzijds vormden de katholieken hier, in tegenstelling tot delen van het oosten, een minderheid. Het begin was ook hier niet eenvoudig, maar na verloop van tijd vonden de broeders hun taak, voornamelijk in de opvoeding van emotioneel gestoorde jongens en in het onderwijs.

Hierboven werd geschreven over de vernieuwende denk-beelden in de psychiatrische zorg, zoals die ingang vonden o.m. in de St.-Willibrordusstichting te Heiloo.

Een hoogleraar-psychiater in Wenen, die met plannen rondliep voor een tehuis voor schizofrene patiënten, wist daarvan en nam contact op met de kardinaal-aartsbisschop van Wenen. Deze vroeg in Dongen om broeders en hij kreeg ze. Zevenentwintig jaar, op de dag af, hebben de broeders, eerst in Lanzendorf bij Wenen, later in de stad zelf, zich ingezet voor dit moeilijke werk. Omstandigheden die mogelijk uit typisch Oostenrijkse toestanden voortvloeiden, maakten het er vaak niet eenvoudiger op. Een compensatie daarvoor vormde de aanwezigheid van de Zusters van Barmhartigheid, eveneens gesticht door Glorieux, die na enkele jaren de zorg voor de vrouwelijke patiënten op zich namen.

In het midden van de jaren '60 werd het duidelijk dat het tijd was voor nieuwe impulsen, ook binnen de eigen gelederen. Vrij abrupt stagneerde in België en Nederland de toeloop van kandidaat-broeders en er was de wens de beschikbare jongere krachten dáár in te zetten waar ze het meest nodig waren. Het Tweede Vaticaans Concilie wees Zuid-Amerika aan als een gebied waar dringend behoefte was aan zorg voor de ontelbare armen.

Een reis van enkele bestuursleden door Zuid-Amerika had als resultaat dat de keus op Brazilië viel en gekozen werd voor enkele projecten, te bedienen door Belgische en Nederlandse broeders. Het begin had een moeizaam verloop, vooral veroorzaakt door een niet-verstaan van elkanders mentaliteit. Er werd vanuit Brazilië gesmeekt om religieuzen en toen die arriveerden wisten de kerkelijke autoriteiten eigenlijk niet hoe ze hen in konden zetten. Het gevolg was dat de broeders in feite hun eigen weg moesten zoeken - en dat vroeg tijd, veel tijd. Een aanpak op bescheiden schaal gaf gelukkig toch resultaten te zien op het gebied van ziekenzorg, zorg voor de jeugd, catechese, pastorale zorg. Een handicap vormde het feit dat het jaren duurde voor zich de eerste Braziliaanse kandidaat meldde.

Tegelijk met het begin in Brazilië vertrokken vier broeders naar Spanje. Het doel was dubbel en werd duidelijk verwoord: er was werk te doen en er waren roepingen. Mogelijk kon met aanwas uit Spanje voldaan worden aan de behoeften in Brazilië. In Astorga kwam een tehuis voor geestelijk gehandicapte kinderen tot stand. Later kwamen er soortgelijke vestigingen op andere plaatsen bij. Iets heel anders was de stichting te San Andrés del Rabanedo. Hier werkten de broeders in een project voor vluchtelingen en drugsverslaafden. Niet alle werk hier heeft standgehouden; het werd deels door anderen overgenomen, deels beëindigd bij gebrek aan krachten. De laatste broeders, vijf in getal, onder wie één

Spanjaard, werkten nog in een sociaal centrum voor lichamelijk gehandicapten te Astorga, de stad van het prille begin. Op 15 januari 2005 eindigde het verblijf van de Nederlandse broeders in Spanje. Leef tijd en gezondheids-problemen waren de oorzaken van hun vertrek. De enige Spaanse broeder bleef aan het instituut verbonden.

Een verrassend begin vormde de aanvang van het werk in Ethiopië. In 1999 kreeg het algemeen bestuur een vijftal brieven uit dat land. Jonge mensen schreven dat zij deel wilden nemen aan het congregationele leven en dat zij zich aangetrokken voelden door het charisma van de Stichter. Dit wekte verbazing omdat men de congregatie in Ethiopië als geheel onbekend veronderstelde.

Het kort tevoren gehouden algemeen kapittel had zich uitgesproken voor een actieve aanpak van nood, indien mogelijk en waar mogelijk. Drie broeders bezochten de briefschrijvers. Tijdens hun reis trof hen de bittere armoede en ellende. Er zou een jaar worden gewacht met het nemen van verdere stappen die er toe konden leiden dat de congregatie zich in Ethiopië zou vestigen. Wel wilde "Siddartha", een Belgisch project onder leiding van br. Gust Lauwerysen, direct aan de slag. De kandidaat-broeders werden daarbij betrokken; zo werden toiletblokken gebouwd, alleenstaande moeders opgevangen en nog andersoortige hulp aan de allerarmsten geboden.

Wie dit verhaal van expansie naar alle windstreken heeft gevolgd beseft wel dat het voor de leiding van een kleine congregatie een groot probleem is om vestigingen, verspreid over de hele wereld, vaak bemand door maar enkele mensen, te besturen en bijeen te houden. Het laatste algemeen kapittel (2004) heeft zich dan ook diepgaand over deze problematiek gebogen. Maar ziende naar het verleden mogen we dankbaar zijn voor al wat, ook buiten België en Nederland, aan grote en minder grote dingen tot stand kwam. De inzet van velen, de steun van het thuisfront en de zegen van Boven hebben er gezamenlijk voor gezorgd dat de inspiratie van Glorieux op tal van plaatsen in de wereld werkzaam kon zijn.

In België heeft de nadruk altijd gelegen op het onderwijs, naast het leiden van enkele weeshuizen. Een aantal jaren hebben de broeders in Luik een psychiatrische inrichting bediend. De onderwijsinstellingen te Oostakker vormden tezamen een machtig complex: humaniora, onderwijzersopleiding, technisch onderwijs in verschillende graden en voor een groot aantal vakken, lager onderwijs, internaat. Ooit trof men hier dagelijks ca. tweeduizend jonge mensen aan.

Evenals in Nederland is de tijd van het gezamenlijk werken aan grote projecten voorbij. De broeders blijven wel betrokken bij het bestuur van onderwijsinstellingen. In de geest van Glorieux wordt bijzondere aandacht besteed aan de opvang van en begeleiding van mensen met problemen in "Siddartha", Tremelo, en "De Kromme Boom" te Oostakker.

Een aantal gemeenschappen waar de broeders voorheen in het onderwijs werkzaam waren, werd opgeheven. Beslist als zeer ingrijpend werd gevoeld de overdracht van het indrukwekkend scholengedeelte te Oostakker.

In Congo hebben de broeders op verschillende plaatsen scholen van diverse aard, als onderwijsopleiding en landbouwonderwijs geleid. Door de troebelen waaronder het land de laatste tientallen jaren geleden heeft, is veel van wat moeizaam werd opgebouwd verdwenen. Toch is in de laatste kwarteeuw het onderwijs in het bisdom Kalemie door de broeders gereorganiseerd en werd er meegewerkt aan grote ontwikkelingsprojecten, waaronder een drinkwatervoorziening voor vijfduizend mensen te Moba.

Br. Eric Claeys, werkzaam in de technische school van de Broeders van Liefde te Bukavu, is onze laatste broeder in Congo.

In Indonesië hebben vóór de soevereiniteitsoverdracht (1949) maar een spaarzaam aantal Indonesische jongemannen de gelederen van de broeders komen versterken; nadien was sprake van een gestadige groei en sinds ca. 1995 van stabiliteit. Het aantal broeders bedraagt plm. 70. Onder hen is nog één broeder van Nederlandse afkomst, br. Martin Dol.

Sinds ca. 1960 is het bestuur geleidelijk aan geheel in handen van de Indonesische broeders gekomen. Er wordt veel aandacht gegeven aan "inculturatie", het beleven van de religieuze waarden, aangepast aan de eigenheid van land en volk. Eveneens is er ruime aandacht voor de vorming van de broeders, zowel in religieuze zin als voor de beoefening van velerlei disciplines. Er zijn de laatste jaren nieuwe huizen gesticht op Noord-Sumatra, Midden-Java en West-Timor, o.m. ten behoeve van landbouwontwikkeling.

In 2001 werd de 75-jarige aanwezigheid van de congregatie in Indonesië met luister herdacht.

Op Curaçao zijn nog vijf broeders werkzaam, niet meer in de eerder vermelde instituten, maar betrokken bij de catechese, hulp aan drugsverslaafden, bouw van woningen en het verstrekken van warme maaltijden aan schoolkinderen.

In Canada wonen momenteel nog acht broeders. Ze werken in het pastoraat en de catechese. Twee van hen hebben gedurende enkele jaren hun beste krachten gegeven aan de leiding en vorming van de jongste krachten in Ethiopië.

Hierboven werden de startproblemen in Brazilië vermeld. Desondanks ontstonden in Jordania na een eenvoudig ziekenhuis een gezondheidscentrum en een parochiecentrum en in Betim een sociaal centrum. In de laatste plaats wonen de jonggeprofeste broeders en werken er in de sociale sector.

Eén van de broeders, al jaren priester, is pastoor van een parochie. Een bijzondere moeilijkheid vormt hier het bij tijden sterk wisselen van het aantal kandidaten. Dat is te betreuren, want voor mensen die zich willen inzetten voor verbetering van de levensomstandigheden van de bevolking, is hier werk te over.

De kandidaten die zich als aspirant-broeders hadden gemeld in Ethiopië wilden volgens de kerkelijke traditie religieuzen zijn, wat inhield dat de regels voor de vorming gevolgd dienden te worden. Nadat enkele Indonesische broeders hieraan hun krachten hadden gegeven is hun werk voortgezet door broeders uit Canada. Nu is de leiding in handen van weer een Indonesische broeder, tevens lid van het algemeen bestuur.

Inmiddels is dankzij "Siddartha" (België) en de inzet van de jonge broeders en medewerkers in weinige jaren enorm veel werk verzet ter bestrijding van de armoede en ellende van de mensen in dit doodarme land.

Intussen zijn hier twee huizen, bewoond door o.a. drie Ethiopische broeders met tijdelijke geloften en een aantal kandidaten.

Mogelijk dat deze of gene lezer bij zichzelf zal opmerken dat het geschiedverhaal voornamelijk de “buitenkant” betreft. Dat is ook zo. Maar we wilden de informatie niet te uitvoerig maken en voor een beschouwing over de “binnenkant” en de vele veranderingen in 175 jaar is meer onderzoek, tijd en ruimte nodig.

Om toch maar iets te vermelden: in de tijd rond het Tweede Vaticaans Concilie hebben zich belangrijke wijzigingen in de beleving van het religieus ideaal voorgedaan. Zo stond ten tijde van de stichting van congregaties als de onze als doel van het religieuze leven de zelfheiliging voorop; een middel daartoe - een heel belangrijk middel weliswaar - was de dienstbaarheid aan de evenmens, maar als zeker zo voornaam gold een zeer omvangrijk gebedsprogramma, weinig verschillend van dat van de contemplatieve kloosterlingen. Een nieuwe visie benadrukte de evangelische uitnodiging zich onverdeeld te wijden aan hen die hulp behoeven, in het terechte vertrouwen daarmee aan Gods grootste gebod te voldoen. Hetzelfde kan gezegd worden van de geloftenbeleving die vroeger toch vooral uitging van wat men “prijs gaf”, en niet zozeer oog had voor de vrijheid die de geloften betekenen voor een totale beschikbaarheid.

Tenslotte mag de vraag gesteld worden waarom deze vorm van religieus leven in onze West-Europese landen vrijwel geen enkele aantrekkingskracht op jonge mensen meer heeft.

Het antwoord is mogelijk meerledig. Wij leven in een zeer gesecculariseerde samenleving waarin geloof en kerk dikwijls maar een marginale rol meer spelen. Het is ook mogelijk dat congregaties toch te weinig hebben gedaan om bij de tijd te komen, b.v. goed gestructureerd en betaald werk los te laten (zoals wel gesuggereerd is - maar wie zou de consequenties dragen, kunnen dragen?) en zich te richten op de noden van de eigen tijd, hetgeen overigens ook wel gebeurd is en gebeurt.

Tenslotte is veel van het werk van de actieve religieuzen door anderen overgenomen en juist dat werk - het is in onderzoeken aangetoond - vormde dikwijls de voornaamste aanleiding zich bij een congregatie aan te sluiten. Voor onze congregatie staat vast dat de diepe bewogenheid van de jonge priester Glorieux met de slachtoffers van de ellende van zijn dagen aanstekelijk heeft gewerkt op een grote groep mannen die voor een tijd of voor heel hun leven zijn voorbeeld hebben trachten na te volgen.

HOE KIJKT DE CONGREGATIE NAAR DE TOEKOMST?

In heel Europa is de vergrijzing van de religieuzen een realiteit. België noch Nederland zijn hierop een uitzondering. Veel aandacht gaat naar het afbouw- en overdrachtsproces. De congregatie heeft zich uit de meeste van haar werken teruggetrokken maar blijft er in de meeste gevallen wel een (persoonlijke) band mee houden. De leeftijd van vele broeders verplicht tot het voeren van een aangepast beleid dat oog heeft voor mogelijkheden en beperktheden.

Buiten Europa kent de Indonesische provincie een gestage groei. In Brazilië en Ethiopië zijn de ontwikkelingen hoopgevend.

Omdat de congregatie twee tegenovergestelde bewegingen kent (afbouw en opbouw) is het op termijn onvermijdelijk dat het hoofdaccent verschuift naar buiten Europa. Op het laatste algemeen kapittel (augustus 2004), dat niet toevalligerwijs in Indonesië plaatsvond, werd hier terdege rekening mee gehouden. Zo werd onder andere beslist om de congregatie niet op te splitsen en het algemeen bestuur een meer uitgesproken internationaal karakter te geven. Samengevat namen de broeders eensgezind het besluit om congregationeel solidair te zijn.

De Broeders van Onze-Lieve-Vrouw vormen vandaag een sterk gedecentraliseerde congregatie waarbij elke provincie een eigen beleid voert. Het algemeen bestuur heeft als bijzondere opdracht de gemeenschappelijke band tussen alle gebieden te versterken. Zij doet dit onder meer door aandacht te geven aan de eigen spiritualiteit en in het bijzonder het inspirerende voorbeeld van Glorieux te hertalen naar het heden.

Ook over de komende jaren werd reeds gesproken: het algemeen kapittel van 2004 heeft het pad van de toekomst willen verlichten door aan elke broeder een richtinggevend profiel te geven.

SPIRITUALITEIT

Een broeder van Glorieux wil leven en handelen vanuit spiritualiteit.

Christus en de evangelische waarden zijn daarbij de basis.

De waarden waarvoor Glorieux opkwam en die waarvoor de congregatie in het heden en verleden gekozen heeft, geven een concrete richting aan.

Zoals het evangelie en de leefregel vragen, willen wij zuurdesem, zout en licht zijn, maar we zijn ons bewust van onze menselijke beperktheden.

GELOFTEN

Het trouw en creatief beleven van de geloften is de manier waarop wij onze toewijding aan God en de naasten uitdrukken.

GEBED EN REFLECTIE

Gebed en reflectie zijn onontbeerlijk om spirituele mensen te zijn.

De diepe behoefte van Glorieux aan gebed en het voorbeeld van vele broeders die ons zijn voorgegaan, inspireren ons mensen van gebed te zijn.

Door gebed en bezinning kunnen broeders die niet meer rechtstreeks aan het apostolaat kunnen deelnemen, de goede werken van de congregatie ondersteunen.

GEMEENSCHAP

Als broeders van Glorieux willen wij leven vanuit een eigen spiritualiteit. Wij beleven die in een gemeenschap.

Daarin geven wij vorm aan onze spirituele waarden en vinden wij een klankbodem om samen navolgers te zijn van Christus en Glorieux. Het is ook de eerste plaats om de liefde tot God en tot de naasten geen loze woorden te laten zijn. Dienstbaarheid is het devies.

Alle broeders behoren tenminste tot een congregationele, provinciale, pro-provinciale, regionale of districtsgemeenschap en de meeste tot een lokale gemeenschap.

Wij willen eerlijk proberen dat alle broeders zich in elk van deze gemeenschappen thuis voelen.

Als broeders willen wij leven en werken. Congregationele projecten en projecten waarin meerdere broeders werken, getuigen daar onder meer van.

KEUZE VOOR DE ARMEN

Het evangelie beleven, Christus navolgen, in de traditie van Glorieux en zijn volgelingen gaan staan, is onmogelijk zonder te kiezen voor de armen, de uitgestotenen, de zwakken dichtbij en veraf.

In onze manier van denken, wonen en werken, hebben wij hen steeds voor ogen. Daarom streven we naar een eenvoudige levenswijze en zijn wij met weinig tevreden. Graag delen we met wie het nodig hebben.

KRITISCHE HOUDING

We staan kritisch tegenover ons eigen handelen en dat van onze gemeenschap. We zeggen neen tegen de neiging steeds meer te hebben en te bezitten.

Wij zijn lid van kerk en maatschappij. Ook daar moeten de evangelische waarden de toetssteen zijn. Daarom is een bescheiden maar moedige, kritische houding onmisbaar. Omgaan met de natuur en met Gods schepping, laat ons niet onberoerd.

FLEXIBILITEIT

Christus en Glorieux maken ons onwrikbaar als het over opkomen voor zwakken gaat, maar flexibel voor de wijze waarop we dat gestalte geven en voor de omgang met anderen.

We willen mobiele mensen zijn, in staat dingen los te laten als dat wenselijk is en ons te richten op nieuwe taken.

Veranderen en loslaten wordt van alle broeders gevraagd. De oudere medebroeders worden er echter op een bijzondere manier mee geconfronteerd. Beleven van de spiritualiteit en de steun van de gemeenschap zullen hen helpen om een nieuwe, aangepaste zingeving van het leven te vinden. Vormgeving verandert, grondwaarden veranderen niet.

BLIJHEID EN OPTIMISME

Mensen die vanuit het evangelie leven en werken en die zich thuisvoelen in hun gemeenschap, stralen blijheid en optimisme uit.

Bij hartelijke mensen en open, gastvrije gemeenschappen voelen mensen van buiten zich thuis.

EENVOUD EN OPRECHTHEID

De broeder van Glorieux is niet zozeer een man van woorden, maar van daden. Dat vloeit ook voort uit de keuze om broeder te zijn. Hij geeft de evangelische waarden vorm in concrete daden, in menselijke nabijheid en niet alleen met mooie woorden.

VOORNAAMSTE BRONNEN

BEKNOPTE GESCHIEDENIS

Boerrigter, E. 150 Jaar lang Broeders van Goede Werken. Ursel (België), 1980.

Ruttenberg, A. Expansie naar het Noorden; de Broeders van Goede Werken in Nederland, "Informatie", contactblad van de Congregatie Broeders van O.L. Vrouw van Lourdes, 32e jaargang 3/2002.

Ruttenberg, A. Naar verre landen; de uitbreiding van de congregatie buiten België en Nederland, "Informatie", 32e jaargang 4/2002.

Overzichten van de periode 1980-2005 betreffende België en Congo. (notities)

Algemeen Bestuur. Informele bijeenkomst van aanwezige bestuursleden met de algemene overste, 20 januari 2006 (volledig gewijd aan Ethiopië).

Daemen, P. Korte schets van de Indonesische provincie. 1980-2005. Oostakker, 2006. (notities)

TOEKOMST

Algemeen Bestuur. Verslag van het algemeen kapittel 2004. Oostakker, 2004.

Bijlagen bij het verslag van het algemeen kapittel 2004: besluiten, aanbevelingen en profiel van een broeder van Glorieux.

INHOUD

Voorwoord.....	2
Oorsprong in België	2
De broeders in Nederland	4
Naar verre landen: de uitbreiding van de congregatie buiten België en Nederland	5
Het jongste verleden en een blik naar het heden	8
Besluit	10
Hoe kijkt de congregatie naar de toekomst?.....	11
Profiel Van Een Broeder Van Glorieux.....	12
Voornaamste bronnen.....	14
Inhoud.....	15

COLOFON

auteurs: *br. Antoine Ruttenberg (beknopte geschiedenis*)*

en br. August Lauwerysen (toekomst)*

* aanvullingen: *dhr. Monty Guerfal*

lay-out en druk: *generlaat*

2014 - alle rechten voorbehouden

Broeders Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes

Generlaat

Sint-Jozefstraat 1

9041 Gent (Oostakker)

België